

چهل حدیث گوهر بار از امام هادی (علیه السلام)

<"xml encoding="UTF-8?">

1- جبران نقص

«لِبَعْضِ مَوَالِيهِ: عَاتِبَ فُلَانًا وَ قُلْ لَهُ: إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ بِعَبْدٍ خَيْرًا إِذَا عُوتِبَ قَبْلَ»

امام علی النقی (علیه السلام) به یکی از دوستانش فرمود: فلانی را توبیخ کن و به او بگو: «خداوند چون خیر بنده ای خواهد، هر گاه توبیخ شود، بپذیرد. (و در صدد جبران نقص خود برآید.)»

(مستدرک الوسائل ، ج 8 ، ص 329).

2- جایگاه اجابت دعا

«إِنَّ لِلَّهِ بِقَاعًا يُحِبُّ أَنْ يُدْعَى فِيهَا فَيَسْتَجِيبَ لِمَنْ دَعَاهُ وَ الْحَيْرُ مِنْهَا»

همانا برای خداوند بقعه هایی است که دوست دارد در آنها به درگاه او دعا شود و دعای دعاکننده را به اجابت رساند، و حائر (بارگاه) حسین (علیه السلام) یکی از آنهاست.

(بحارالانوار، ج 98، ص 113).

3- خداترسی

«مَنْ اتَّقَى اللَّهَ يُتَّقَى، وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ يُطَاعُ، وَ مَنْ أَطَاعَ الْخَالِقَ لَمْ يُبَالِ سَخَطُ الْمَخْلُوقِينَ. وَ مَنْ أَسَخَطَ الْخَالِقَ فَلْيُتَّقَنَّ أَنْ يَحِلَّ بِهِ سَخَطُ الْمَخْلُوقِينَ»

هر کس از خدا بترسد، مردم از او بترسند، و هر که خدا را اطاعت کند، از او اطاعت کنند، و هر که مطیع آفریدگار باشد، باکی از خشم آفریدگان ندارد، و هر که خالق را به خشم آورد، باید یقین کند که به خشم مخلوق دچار می شود.

(پیشین، ص 482).

4- اطاعت خیرخواه

«مَنْ جَمَعَ لَكَ وَدَّهَ وَ رَأْيَهُ فَاجْمَعْ لَهُ طَاعَتَكَ»

هر که دوستی و نظر نهایی اش را برای تو همه جانبه گرداند، طاعتت را برای او همه جانبه گردان.

(همان، ج 75، ص 365؛ تحف العقول، ص 483).

5- اوصاف پروردگار

«إِنَّ اللَّهَ لَا يُوصَفُ إِلَّا بِمَا وَصَفَ بِهِ نَفْسُهُ، وَ أَلَّى يُوصَفُ الَّذِي تَعْجِزُ الْحَوَاشُ أَنْ تُذَرِّكَهُ وَ الْأَوْهَامُ أَنْ تَنَالَهُ وَ الْخَطَرَاتُ أَنْ تَحْدَهُ وَ الْأَبْصَارُ عَنِ الْإِحَاطَةِ بِهِ. نَأَى فِي قُرْبِهِ وَ قُرْبَ فِي نَائِهِ، كَيْفَ الْكَيْفِ بَغَيْرِ أَنْ يُقَالَ: كَيْفَ، وَ أَيْنَ الْأَيْنَ بِلَا أَنْ يُقَالَ: أَيْنَ، هُوَ مُنْقَطِعُ الْكَيْفِيَّةِ وَ الْأَيْنِيَّةِ، الْوَاحِدُ الْأَحَدُ، جَلَّ جَلَالُهُ وَ تَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُهُ»

به راستی که خدا، جز بدانچه خودش را وصف کرده، وصف نشود. کجا وصف شود آن که حواس از درکش عاجز است، و تصوّرات به گُنه او پی نبرند، و در دیده ها نگنجد؟ او با همه نزدیکش دور است و با همه دوری اش نزدیک. کیفیّت و چگونگی را پدید کرده، بدون این که خود کیفیّت و چگونگی داشته باشد. مکان را آفریده بدون این که خود مکانی داشته باشد. او از چگونگی و مکان بر کنار است. یکتای یکتاست، شکوهش بزرگ و نام هایش پاکیزه است.

(همان، ص 482، بحارالانوار، ج 4، ص 303، باب 4).

6- اثر بخش خداست، نه روزگار

«لَا تَعْدُ وَلَا تَجْعَلْ لِلْأَيَّامِ صُنْعًا فِي حُكْمِ اللَّهِ»

از حدّ خود تجاوز نکن و برای روزگار هیچ اثری در حکم خدا قرار نده.

(بحار الأنوار، ج65، ص2، حرانی، تحف العقول، ص571).

7- نتیجه بی اعتنایی به مکر خدا

«مَنْ أَمِنَ مَكْرَ اللَّهِ وَ أَلِيمَ أَخْذِهِ، تَكَبَّرَ حَتَّى يَحِلَّ بِهِ قَضَاؤُهُ وَ نَافِذُ أَمْرِهِ، وَ مَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ هَانَتْ عَلَيْهِ مَصَائِبُ الدُّنْيَا وَ لَوْ قُرِضَ وَ نُشِرَ»

هر که از مکر خدا و مؤاخذه دردناکش آسوده زید، تکبر پیشه کند تا قضای خدا و امر نافذش او را فراگیرد، و هر که بر طریق خداپرستی، محکم و استوار باشد، مصائب دنیا بر وی سبک آید و اگر چه مقراض شود و ریز ریز گردد.

(تحف العقول، ص483).

8- تقیّه

«لَوْ قُلْتُ إِنَّ تَارِكَ التَّقِيَّةِ كَتَارِكَ الصَّلَاةِ لَكُنْتُ صَادِقًا»

اگر بگویم کسی که تقیّه را ترك کند مانند کسی است که نماز را ترك کرده، هر آینه راست گفته ام.

(من لا يحضره الفقيه؛ ج2؛ ص127)

9- شکر و شاکر

«الشَّاكِرُ أَسْعَدُ بِالشُّكْرِ مِنْهُ بِالنَّعْمَةِ الَّتِي أُوجِبَتْ الشُّكْرُ لِأَنَّ النَّعْمَ مَتَاعٌ وَ الشُّكْرُ نِعْمٌ وَ عُقْبَى»

شخص شکرگزار، به سبب شکر، سعادت‌مندتر است تا به سبب نعمتی که باعث شکر شده است. زیرا نعمت، کالای دنیاست و شکرگزاری، نعمت دنیا و آخرت است.

(تحف العقول، ص 483).

10- دنیا جایگاه آزمایش

«إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ الدُّنْيَا دَارَ بَلْوَى وَ الْآخِرَةَ دَارَ عُقْبَى وَ جَعَلَ بَلْوَى الدُّنْيَا لِيُثَابَ الْآخِرَةَ سَبَبًا وَ ثَوَابَ الْآخِرَةِ مِنْ بَلْوَى الدُّنْيَا عَوَضًا»

همانا که خداوند دنیا را سرای امتحان و آزمایش ساخته و آخرت را سرای رسیدگی قرار داده است، و بلای دنیا را وسیله ثواب آخرت، و ثواب آخرت را عوض بلای دنیا قرار داده است.

(تحف العقول، ص 358)

11- ستمکار بردبار

«إِنَّ الظَّالِمَ الْحَالِمَ يَكَادُ أَنْ يُعْفَى عَلَيْهِ بِحِلْمِهِ. وَ إِنَّ الْمُجِحِّ السَّفِيهَ يَكَادُ أَنْ يُطْفِئَ نُورَ حَقِّهِ بِسَفْهِهِ»

به راستی ستمکار بردبار، بسا که به وسیله حلم و بردباری خود از ستمش گذشت شود و حق دار نابخرد، بسا که به سفاهت خود، نور حق خویش را خاموش کند.

(همان، ص 483).

12- آدم بی شخصیت

«مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَلَا تَأْمَنُ شَرَّهُ»

کسی که خود را پست شمارد، از شر او در امان نباش.

(تحف العقول، ص 483).

13- جایگاه سود و زیان

«الدُّنْيَا سُوقٌ رِبْحٌ فِيهَا قَوْمٌ وَ خَسِرَ آخَرُونَ»

دنیا بازاری است که گروهی در آن سود برند و دسته ای زیان ببینند.

(بحار الأنوار: 75/366، باب 28).

14- حسد و خودخواهی

«الْحَسَدُ مَا حَقُّ الْحَسَنَاتِ، وَ الزَّهْوُ جَالِبُ الْمَقْتِ، وَ الْعُجْبُ صَارِفٌ عَنِ طَلَبِ الْعِلْمِ دَاعٍ إِلَى الْعَمَلِ وَ الْجَهْلِ، وَ الْبُخْلُ أَذَمُّ الْأَخْلَاقِ وَ الطَّمَعُ سَجِيَّةٌ سَيِّئَةٌ»

حسد نیکوییها را نابود سازد، و دروغ، دشمنی آورد، و خودپسندی مانع از طلب دانش و خواهنده خواری و جهل گردد، و بخل ناپسندیده ترین خلق و خوی است، و طمع خصلتی ناروا و ناشایست است.

(بحار الانوار، علامه مجلسی، نشر الوفا، بیروت، 1404 ق، ج 69، ص 199، باب جوامع مساوی الاخلاق).

15- پرهیز از تملق

«قَالَ أَبُو الْحَسَنِ الثَّالِثُ (عليه السلام) لِرَجُلٍ وَ قَدْ أَكْثَرَ مِنْ إِفْرَاطِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ: أَقْبِلْ عَلَى شَأْنِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْمَلَقِ يَهْجُمُ

عَلَى الظَّنِّ وَ إِذَا حَلَلْتَ مِنْ أَخِيكَ فِي مَحَلِّ الثَّقَةِ، فَأَعْدِلْ عَنِ الْمَلَقِ إِلَى حُسْنِ النِّيَّةِ»

امام هادی(علیه السلام) به کسی که در ستایش از ایشان افراط کرده بود فرمودند: از این کار خودداری کن که تملّق بسیار، بدگمانی به بار می آورد و اگر اعتماد برادر مؤمنت از تو سلب شد از تملّق او دست بردار و حسن نیت نشان ده.

(مسند الامام الهادی، ص 302).

16- جایگاه حُسنِ ظنّ و سوءظنّ

«إِذَا كَانَ زَمَانُ الْعَدْلِ فِيهِ أَغْلَبَ مِنَ الْجَوْرِ فَحَرَامٌ أَنْ يَظُنَّ بِأَحَدٍ سُوءٌ حَتَّى يَعْلَمَ ذَلِكَ مِنْهُ، وَ إِذَا كَانَ الْجَوْرُ أَغْلَبَ فِيهِ مِنَ الْعَدْلِ فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَظُنَّ بِأَحَدٍ خَيْرًا مَا لَمْ يَعْلَمَ ذَلِكَ مِنْهُ»

هر گاه در زمانه ای عدل بیش از ظلم رایج باشد، بدگمانی به دیگری حرام است، مگر آن که (آدمی) بدی از کسی ببیند. و هر گاه در زمانهای ظلم بیش از عدل باشد، تا وقتی که (آدمی) خیری از کسی نبیند، نباید به او خوشبین باشد.

(همان، ج75، ص370، باب 28).

17- بهتر از نیکی و زیباتر از زیبایی

«خَيْرٌ مِنَ الْخَيْرِ فَاعِلُهُ، وَ أَجْمَلُ مِنَ الْجَمِيلِ قَائِلُهُ، وَ أَرْجَحُ مِنَ الْعِلْمِ حَامِلُهُ، وَ شَرُّ مِنَ الشَّرِّ جَالِبُهُ، وَ أَهْوَلُ مِنَ الْهَوْلِ رَاكِبُهُ»

بهتر از نیکی، نیکوکار است، و زیباتر از زیبایی، گوینده آن است، و برتر از علم، حامل آن است، و بدتر از بدی، عامل آن است، و وحشتناکتر از وحشت، آورنده آن است.

(بحار الانوار، ج75، ص370).

18- توقع بیجا

«لَا تَطْلُبِ الصِّفَا مِمَّنْ كَذَرَتْ عَلَيْهِ، وَ لَا الْوَفَاءَ لِمَنْ عَذَرَتْ بِهِ، وَ لَا النَّصَحَ مِمَّنْ صَرَفَتْ سُوءَ ظَنِّكَ إِلَيْهِ، فَإِنَّمَا قَلْبُ غَيْرِكَ كَقَلْبِكَ لَهُ»

از کسی که براو خشم گرفته ای ، صفا و صمیمیت نخواه و از کسی که به وی خیانت کرده ای ، وفا مطلب و از کسی که به او بدبین شده ای ، انتظار خیرخواهی نداشته باش، که دل دیگران برای تو همچون دل تو برای آنهاست.

(همان، ص 305).

19- برداشت نیکو از نعمتها

«أَلْقُوا النِّعَمَ بِحُسْنِ مُجَاوَرَتِهَا وَ اتَّمِسُّوا الزِّيَادَةَ فِيهَا بِالشُّكْرِ عَلَيْهَا، وَ اعْلَمُوا أَنَّ النَّفْسَ أَقْبَلُ شَيْءٍ لِّمَا أُعْطِيَتْ وَ أَمْنَعُ شَيْءٍ لِّمَا مَنَعَتْ»

نعمت ها را با برداشت خوب از آنها به دیگران ارائه دهید و با شکرگزاری افزون کنید، و بدانید که نفس آدمی رو آورنده ترین چیز است به آنچه به او بدهی و بازدارنده ترین چیز است از آنچه که از او بازداری.

(همان، ص 305).

20- خشم به زیردستان

«الْعَصَبُ عَلَى مَنْ لَا تَمْلِكُ عَجْزٌ، وَ عَلَى مَنْ تَمْلِكُ لُؤْمٌ»

امام هادی - علیه السلام - فرمود: غضب و تندی در مقابل آن کسی که توان مقابله با او را نداری، علامت عجز و ناتوانی است، ولی در مقابل کسی که توان مقابله و رو در روئی او را داری علامت پستی و رذالت است.

(مستدرک الوسائل، ج 12، ص 11، ح 13376).

21- عاق والدین

«الْعُقُوقُ تَكُلُّ مَنْ لَمْ يَتَّكِلْ»

نافرمانی فرزند از پدر و مادر، داغ داغ نادیدگان است.

(بحارالانوار، ج 71، ص 84).

22- تأثیر صله رحم در ازیاد عمر

«إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكُونُ قَدْ بَقِيَ مِنْ أَجَلِهِ ثَلَاثُونَ سَنَةً فَيَكُونُ وَصُولًا لِقَرَابَتِهِ وَصُولًا لِرَحِمِهِ، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ ثَلَاثَةً وَثَلَاثِينَ سَنَةً، وَ إِنَّهُ لَيَكُونُ قَدْ بَقِيَ مِنْ أَجَلِهِ ثَلَاثٌ وَ ثَلَاثُونَ سَنَةً فَيَكُونُ عَاقًا لِقَرَابَتِهِ قَاطِعًا لِرَحِمِهِ، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ ثَلَاثَ سِنِينَ»

چه بسا شخصی که مدّت عمرش مثلاً سی سال مقدّر شده باشد به خاطر صله رحم و پیوند با خویشاوندانش، خداوند عمرش را به 33 سال برساند. و چه بسا کسی که مدّت عمرش 33 سال مقدّر شده باشد، به خاطر آزردن خویشاوندان و قطع رحمش، خداوند عمرش را به سه سال برساند.

(بحارالانوار، ج 71، ص 103).

23- نتیجه عاق والدین

«الْعُقُوقُ يُعَقِّبُ الْقِلَّةَ وَ يُؤَدِّي إِلَى الدَّلَّةِ»

نارضايتی پدر و مادر، کمی روزی را به دنبال دارد و آدمی را به ذلّت می کشاند.

(همان، ج 75، ص 318).

24- بی طاقتی در مصیبت

«الْمُصِيبَةُ لِلصَّابِرِ وَاحِدَةٌ وَ لِلْجَارِعِ اثْنَانِ»

مصیبت برای صابر یکی است و برای کسی که بی طاقتی می کند دوتا است.

(میزان الحکمه، ج2، ص29).

25- همراهان دنیا و آخرت

«الْأَنَاسُ فِي الدُّنْيَا بِالْأَمْوَالِ وَ فِي الْآخِرَةِ بِالْأَعْمَالِ»

مردم در دنیا با اموالشان و در آخرت با اعمالشان هستند.

(بحارالانوار، ج78، ص368، ح3).

26- شوخی بیهوده

«الْهَزْلُ فَكَاهَةُ السُّفَهَاءِ وَ صِنَاعَةُ الْجُهَّالِ»

مسخرگی، تفریح سفیهان و کار جاهلان است.

(بحار الانوار ج 75 ص 369 ح 20).

27- زمان جان دادن

«أَذْكَرُ مَصْرَعَكَ بَيْنَ يَدَيِ أَهْلِكَ، وَ لَا طَبِيبٌ يَمْنَعُكَ وَ لَا حَبِيبٌ يَنْفَعُكَ»

وقت جان دادنت نزد خانواده ات را به یاد آر که در آن هنگام طبیبی جلوگیری مرگت و دوستی نفع رسانت نباشد.

28- نتیجه جدال

«الْمِرَاءُ يُفْسِدُ الصَّدَاقَةَ الْقَدِيمَةَ وَ يُحَلِّلُ الْعُقْدَةَ الْوَثِيقَةَ وَ أَقَلُّ مَا فِيهِ أَنْ تَكُونَ فِيهَا الْمُغَالَبَةُ وَ الْمُغَالَبَةُ أَسُّ أَسْبَابِ الْقَطِيعَةِ»

جدال، دوستی قدیمی را تباه می کند و پیوند اعتماد را می گشاید و کمترین چیزی که در آن است غلبه بر دیگری است، که آن هم سبب جدایی می شود.

(مسند الامام الهدی، ص304).

29- حکمت ناپذیری دل فاسد

«الْحِكْمَةُ لَا تَنْجَعُ فِي الطَّبَاعِ الْفَاسِدَةِ»

حکمت، اثری در دلهای فاسد نمی گذارد.

(مسند الامام الهادی، ص 304).

30- درك لذت در قِلَّت

«الْسَّهْرُ أَلَذُّ لِلْمَنَامِ وَ الْجُوعُ يَزِيدُ فِي طَيِّبِ الطَّعَامِ»

شب بیداری، سبب لذت بخشی خواب، و گرسنگی سبب خوش خوراکی در طعام ناب است.

(نزهة الناظر و تنبيه خاطر ص 141 ، ح 18، بحار الأنوار : 78/369/4).

31- اسیر زبان

«رَاكِبُ الْحَزُونِ أَسِيرُ نَفْسِهِ، وَ الْجَاهِلُ أَسِيرُ لِسَانِهِ»

کسی که بر اسب سرکش، سوار است، اسیر هوای نفس خویش، و نادان، اسیر زبان خویش است.

(بحارالأنوار، ج 78، ص 369).

32- تصمیم قاطع

«أَذْكُرُ حَسْرَاتِ التَّفْرِيطِ بِأَخْذِ تَقْدِيمِ الْحَزْمِ»

افسوس کوتاهی در انجام کار را با گرفتن تصمیم قاطع جبران کن.

(میزان الحکمة، ج 7، ص 454)

33- خشم و کینه توزی

«الْعِتَابُ مِفْتَاحُ الثَّقَالِ، وَ الْعِتَابُ خَيْرٌ مِنَ الْحَقْدِ»

گلایه کردن کلید سرسنگینی و بهتر از کینه است.

(بحارالانوار، ج 78، ص 369، ح 4)

34- ظهور مقدرات

«الْمَقَادِيرُ تَرِيكَ مَا لَا يَخْطُرُ بِبَالِكَ»

مقدّرات چیزهایی را بر تو نمایان می سازد که به فکرت خطور نکرده است.

(بحارالانوار جلد 75 صفحه 369)

35- خود خواهان مغضوب

«مَنْ رَضِيَ عَنْ نَفْسِهِ كَثُرَ السَّخِطُونَ عَلَيْهِ»

هر که از خود راضی باشد، خشمگیران بر او زیاد خواهند بود.

(اعلام الدین، ص 311، بحارالأنوار، ج 69، ص 316، ح 24)

36- تباهی فقر

«الْفَقْرُ شَرُّ النَّفْسِ وَ شِدَّةُ الْفُتُوحِ»

فقر، مایه آزمندیِ نفس و سببِ ناامیدی زیاد است.

(همان، ص 368).

37- راه پرستش

«لَوْ سَلَكَ النَّاسُ وَادِيًا شُعْبًا لَسَلَكْتُ وَادِيَّ رَجُلٍ عَبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ خَالِصًا»

اگر مردم به راه های گوناگونی روند، من به راه کسی که تنها خدا را خالصانه می پرستد خواهم رفت.

(همان، ج 78، ص 245).

38- آثار گوشتخواری

«مَنْ تَرَكَ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا سَاءَ خُلُقُهُ»

کسی که چهل روز گوشت نخورد بد خُلقی پیدا کند، و کسی که چهل روز پی در پی گوشت خورد اخلاقش بد شود.

(وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج25، ص42، ابواب اطعمه المباحه، باب12، ح8، ط آل البیت.)

39- یگانگی خدا

«لَمْ يَزَلِ اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَيْءَ مَعَهُ، ثُمَّ خَلَقَ الْأَشْيَاءَ بَدِيعًا وَ اخْتَارَ لِنَفْسِهِ أَحْسَنَ الْأَسْمَاءِ»

خداوند از ازل تنها بود و چیزی با او نبود، سپس اشیاء را به صورت نوظهور آفرید و برای خودش بهترین نام ها را برگزید.

(بحارالانوار، ج 57، ص 83.)

40- فروتنی

«الْتَوَاضِعُ أَنْ تُعْطِيَ النَّاسَ مَا تُحِبُّ أَنْ تُعْطَاهُ»

فروتنی آن است که با مردم چنان کنی که دوست داری با تو چنان باشند.

(المحجة البيضاء ، ج 5 ، ص 225)